

COVID-19 နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဋိပက္ခ
အကျဉ်းချုပ်စာစဉ်များ
အမှတ်စဉ် (၂)

ကချင်ပြည်နယ် ပဋိပက္ခ နှင့် COVID-19 တို့ အကြား ဆုံမှတ်

အောက်တိုဘာ ၂၀၂၀

The Asia Foundation

SMART PEACE

ကချင်ပြည်နယ် ပဋိပက္ခ နှင့် Covid-19 တို့အကြား ဆုံမှတ်

Smart Peace သည် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ခြင်း ဆိုင်ရာ အခက်အခဲ များကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အဖွဲ့ဝင် အသီးသီး၏ ကျွမ်းကျင်မှုများကို စုစည်းထားသည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက် တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း အစီအစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုအဖြစ် အာရှဖောင်ဒေးရှင်းသည် မူဝါဒအကျဉ်းချုပ် စာတမ်းများ ရေးသား ပြုစုလျက် ရှိပြီး ယခု အကျဉ်းချုပ်စာတမ်းမှာ ဒုတိမြောက်စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ Smart Peace အစီအစဉ် ကို မြန်မာ၊ ဗဟိုအာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ နှင့် နိုင်ဂျီးရီးယား နိုင်ငံတို့တွင် ဖော်ဆောင်လျက် ရှိပြီး ယင်းတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှု နည်းလမ်းများ ပေါင်းစပ်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် စူးစမ်းခြင်း၊ ပဋိပက္ခ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း၊ အပြုအမူ နှင့် တုံ့ပြန်မှုဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်လေ့လာခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ရပ်ရွာများ၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် အစိုးရများ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းကို ယုံကြည်ချက်ရှိစွာဖြင့် မဟာဗျူဟာကျ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် Smart Peace အစီအစဉ်မှ ရရှိလာသည့် သင်ခန်းစာများက အထောက်အကူ ပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ Smart Peace အစီအစဉ် ကို ယူကေ အစိုးရ က ရန်ပုံငွေ ပံ့ပိုးပေးထား ပါသည်။

ကောက်နုတ်ချက်

ကာလကြာရှည် အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေသည့် ဒေသတစ်ခု ဖြစ်သော၊ သဘာဝ သယံဇာတ ပေါကြွယ်ဝသော၊ ပထဝီနိုင်ငံရေး တင်းမာမှုများ မြင့်တက်လျက်ရှိသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ မြောက်ဘက်စွန်းဒေသတွင် ယခုအချိန်ထိ Covid-19 ၏ ပြင်းပြင်းထန်ထန် ရိုက်ခတ်မှု ခံရခြင်း မရှိသေးပါ။ ကပ်ရောဂါသည် ကချင်ပြည်နယ် ပဋိပက္ခ အနေအထား အပေါ်တွင်လည်း သိသာသော အကျိုး သက်ရောက်မှု မရှိသေးပါ။ သို့သော်လည်း ယင်းကဲ့သို့ ကောင်းမွန်သည့် အခြေအနေကို လက်ရှိအတိုင်း ထိန်းသိမ်းထားရန်မှာ ခက်ခဲနိုင်ပါသည်။ သက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုရန် ကြပ်တည်းနေခြင်း၊ နိုဝင်ဘာလ ရွေးကောက်ပွဲ နှင့် အစိုးရ ပြောင်းလဲမည့် အခြေအနေကြောင့် ပဋိပက္ခ အင်အားစုများ အကြား တရားဝင်ဆွေးနွေးမှုများ ရပ်တန့်နေခြင်း စသည့် အခြေအနေတို့မှာ စိန်ခေါ်မှုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကူးစက်မှုကြောင့် ယင်းဒေသ၏ လူနေမှုဘဝ၊ ပဋိပက္ခ နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး အခြေအနေ၊ ရပ်ရွာ အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် ဒေသ စီးပွားရေးအပေါ် ကနဦး အကျိုးသက်ရောက်မှု များကို ဤစာတမ်းတွင် စူးစမ်းသုံးသပ်သွားမည် ဖြစ်သည်။

- ကချင်ပြည်နယ်သည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ နယ်နမိတ်နှင့် ရှည်လျားစွာ ထိစပ်နေခြင်း၊ ပြည်နယ် အတွင်းရှိ စခန်းပေါင်း ၁၇၀ ကျော်တွင် စစ်ဘေးရှောင် နေရပ်စွန့်ခွာလာသူ များစွာ ရှိနေခြင်း နှင့် ၂၀၁၁ ခုနှစ် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး ပျက်ပြယ်ပြီး နောက်ပိုင်း ပဋိပက္ခများ ထပ်ခါတစ်လဲလဲ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်း စသည့် အန္တရာယ် အခြေအနေများကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ နေရပါသည်။ ကပ်ရောဂါကာလ ပထမခြောက်လ အတွင်း ကချင်ပြည်နယ်တွင် ရောဂါကူးစက် အုပ်စု (၄) စုနှင့် ရောဂါကူးစက်သူ စုစုပေါင်း (၁၄၀) ဦး ရှိခဲ့ပါသည်။ ရောဂါတုံ့ပြန်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များမှာ အားနည်းနေပြီး ကချင်လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော်/အဖွဲ့

(KIA/O)¹ နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ အကြား ရေရှည်ခံမည့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှု သို့မဟုတ် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု များကိုလည်း တွေ့ရခြင်း မရှိပါ။ ကျေးလက်ဒေသရှိ သက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်း ပျက်စီးမှုများမှာ အချိန်တိုအတွင်း ပြန်လည်ကောင်းမွန် လာနိုင်ဖွယ် မရှိသလို စီးပွားရေး အကျပ်အတည်းကြောင့် လူမှုရေးပြဿနာများ ပိုမိုဆိုးရွားလာနိုင် ပါသည်။

- ကပ်ရောဂါကြောင့် တပ်မတော် နှင့် KIA အကြား ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော ပဋိပက္ခ ကျဆင်းလာသည့် အခြေအနေတစ်ရပ်ကို မြင်တွေ့လာရ ပါသည်။ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ အကြား ဆက်ဆံရေး တိုးတက် ကောင်းမွန်လာသည့် လက္ခဏာ များလည်း တွေ့နေရပါသည်။ သို့သော်လည်း အိမ်နီးချင်း ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းတွင်မူ ပဋိပက္ခ ဘေးအန္တရာယ် မြင့်မားနေလျက် ရှိပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် တရားမျှတသည်ဟု ယူဆခြင်း မခံရလျှင် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်၏ အစိတ်အပိုင်း အချို့တွင် ရွေးကောက်ပွဲကို ဖျက်သိမ်းမည် ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲကြောင့် မငြိမ်သက်မှုများ ပေါ်ပေါက်စေနိုင် ပါသည်။ ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းရေး ကြိုးပမ်းမှုများ ရပ်ဆိုင်းထားခြင်း ကြောင့်လည်း ဆက်ဆံရေးများ ပိုမိုယိုယွင်း လာနိုင်မည့် အလားအလာလည်း ရှိနေပါသည် ။
- ကချင်ပြည်နယ်သည် ပထဝီနိုင်ငံရေး အခက်အခဲ နှင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု အပေါ်ငြင်းခုံမှုတို့၏ အဓိကဗဟိုချက် ဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်း ပဋိပက္ခ နှင့် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်၏ မဟာဗျူဟာ ဆုံချက်သဖွယ် ဖြစ်နေသည့် အနေအထားကြောင့် ကူးစက်မှုအား ဆောင်ရွက်တုံ့ပြန်မှု နှင့် ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းရေး ကြိုးပမ်းမှု များအား အထိအခိုက် ဖြစ်စေပါသည်။
- ကချင်ပြည်သူ များကို ကူညီရသည့် အဓိက ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး သည် ရပ်ရွာလူထု ကွန်ရက်များ (community networks) နှင့် ရပ်ရွာ အဖွဲ့အစည်းများ အပေါ် ကျရောက် နေပါသည် ။ အခြေခံကျသော ပြဿနာများ အတွက် ရေရှည်တည်မည့် နိုင်ငံရေး ဖြေရှင်းမှုမျိုး မရရှိနိုင်သောကြောင့် ဤ ရပ်ရွာလူထု ကွန်ရက်နှင့် အဖွဲ့အစည်း များသည် နှစ်များစွာကြာအောင် အရင်းအမြစ် ချို့တဲ့ခြင်းကို ခံစားခဲ့ ကြရသည်။ လက်ရှိ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါ အခြေအနေကြောင့် ၎င်းတို့သည် အခက်အခဲများစွာ အကြား လုပ်ဆောင် နေရသည်။ ကချင်လူမှု အသိုင်းအဝန်း ထံသို့ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေး နှင့် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုများ ရပ်ဆိုင်း လိုက်ပါက ထိခိုက်နစ်နာမှု များစွာ ရှိနိုင်ပါသည်။ အလှူများရှင် အနေဖြင့် ပဋိပက္ခဒဏ် ခံနေရသော ရပ်ရွာလူထု ၏ အသက်မွေးဝမ်းမှု ၊ လူမှုချိတ်ဆက်မှု နှင့် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများ အပေါ် ကပ်ရောဂါ၏ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု နည်းစေရေး ကချင်ပြည်နယ်တွင် ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။ ကပ်ရောဂါ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု များကို ဖြေရှင်းရာတွင် ရေရှည်အားဖြင့် ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းမှု အတွက်လည်း အကျိုးရှိ နိုင်မည့် လုပ်ဆောင်မှုမျိုးကို ချမှတ်လုပ်ဆောင် သင့်ပါသည်။

¹ ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (KIO) ၏ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သော ကချင်လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (KIA) သည် ပြည်သူနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာကို ကိုယ်စားပြုပြီး ကချင်ပြည်နယ်တွင် အကြီးဆုံးနှင့် လွှမ်းမိုးမှုအရှိဆုံး တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့နောက်တွင် KIA သည် ထိုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးအဖြစ် ရည်ညွှန်းခြင်းခံရသည်။

Covid-19 အကျပ်အတည်း အဆိုးရွားဆုံး အခြေအနေကို ရှောင်လွှဲနိုင်ခဲ့ သော်လည်း အန္တရာယ် ရှိနေသေးပြီး ပြင်ဆင်မှုများမှာ အားရစရာ မရှိပါ

ကချင်ပြည်နယ်တွင် Covid 19 ကူးစက်မှု ဒဏ် ဆိုဆိုးရွားရွား ခံစားရနိုင်သည်ဟု ကနဦး၌ စိုးရိမ် ပူပန်ခဲ့ကြသော်လည်း ယခု အချိန်အထိ ယင်းကဲ့သို့ ဖြစ်ပျက်ခြင်း မရှိသေးပါ။ တရုတ်ပြည်က ၎င်း၏ နယ်စပ်အား ၂၀၂၀ ဇန်နဝါရီလတွင် ပိတ်လိုက်သောအခါ ကချင်ပြည်နယ်သည် စီးပွားရေး ထိတ်လန့်မှုကို ကြုံတွေ့ခံစား ခဲ့ရပြီး ဗိုင်းရပ်စ်၏ ဆိုးကျိုးများ ကို ကမ္ဘာ့ အနှံ့မှ မခံစားရခင် ကတည်းကပင် ကချင်ပြည်နယ်တွင် ကနဦး သက်ရောက်မှုများ ကြုံတွေ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ရှည်လျားစွာထိစပ်နေသော နယ်နိမိတ်၊ သောင်းနှင့်ချီသော ပြည်တော်ပြန် ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများ နှင့် ပြည်တွင်း စစ်ဘေးရှောင် နေရပ်စွန့်ခွာရသူပေါင်း ၁၀၀,၀၀၀ နီးပါး ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် နေထိုင်နေရသည့် အခြေအနေတွင် ရှိသော်လည်း ကပ်ရောဂါကာလ စတင်သည့် ခြောက်လအတွင်း ကချင်ပြည်နယ်၌ လူ (၁၄၀) ဦးသာ ရောဂါပိုး ကူးစက်ခံမှု တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။^၂

မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်း ကူးစက် ဖြစ်ပွားမှု အား တရားဝင် ကြေညာ လိုက်သော အခါ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်၊ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု အများစု၊ လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှု အပါအဝင် အစစ အရာရာကို ရပ်ဆိုင်း ထားခဲ့ရ ပါသည်။ မတ်လ နှင့် စက်တင်ဘာလ အတွင်း ကချင်ပြည်နယ် အစိုးရ KIA နှင့် ရပ်ရွာ အဖွဲ့အစည်းများ လုပ်ဆောင်သည့် ရောဂါ တားဆီးရေး ဆောင်ရွက်ချက် များတွင် ပြည်တော်ပြန် များအား တင်းကြပ်စွာ အသွားအလာ ကန့်သတ်ခြင်း၊ အဆင့်အမျိုးမျိုး ခွဲ၍ စောင့်ကြပ် ကြည့်ရှုခြင်း တို့ ပါဝင်ပါသည်။^၃ တရုတ်နိုင်ငံ နယ်စပ်အား ပိတ်ဆို့ထားမှု၊ အသွားအလာ နှင့် အလုပ်အကိုင် ဆိုင်ရာ ကန့်သတ်တားမြစ်ချက် များကြောင့် ဒေသခံ ပြည်သူတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အပေါ် ဆိုးဆိုးရွားရွား ထိခိုက်မှုများ ရှိစေခဲ့ ပါသည်။^၄

KIA နှင့် ကချင်ပြည်နယ် အစိုးရအဖွဲ့ တို့သည် ဖေဖော်ဝါရီ နှင့် ဧပြီလ အတွင်း ယင်းတို့၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေ များ၌ Covid 19 တုံ့ပြန်ရေး ကော်မတီများ အသီးသီး ဖွဲ့စည်းခဲ့ ပါသည်။ ၎င်း၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေ မဟုတ်သော ဒေသတွင် KIA သည် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်း ကွန်ရက်ဖြစ်သည့် Covid-19 Concern and Response Committee-Kachin (CCRC-K) နှင့် တွဲဘက် လုပ်ဆောင်ခဲ့ ပါသည်။ တပ်မတော် က KIA ထံသို့ တစ်ကိုယ်ရေသုံး အကာအကွယ် ပစ္စည်းများ နှင့် လက်သန်စင် ဆေးရည် ပမာဏ အသင့်အတင့် လှူဒါန်းခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်း မေလအတွင်းတွင် KIA နှင့် ကချင်ပြည် အစိုးရ တို့အကြား တင်းမာမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ သောအခါ CCRC-K က နှစ်ဦးနှစ်ဖက် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းနိုင်ရန် ကြားဝင်ကူညီ ပေးခဲ့ပါသည်။^၅

² Myanmar Ministry of Health and Sports, [Coronavirus Disease 2019 \(COVID-19\) Surveillance Dashboard](#).
³ 'KIO Lifts Mandatory Quarantine' in Kachin News Group, 19 August 2020.
⁴ '9 years living in crowded camps, displaced people in Myanmar now face Covid-19' in Trocaire Online, 9 June 2020.
⁵ ဤအားထုတ်မှုအား ငြိမ်းချမ်းရေးစကားဝိုင်းဖြစ်မြောက်ရေးအုပ်စုမှလည်း ကူညီပေးထားပါသည်။ 'Supplies for prevention, control and treatment of COVID-19, foodstuffs donated to KIO/KIA (Group)' in Myawady, 21 May 2020, p.18.

ကချင်ပြည်နယ်တွင်းရှိ တုံ့ပြန်ရေး ဆောင်ရွက်ချက် များအပေါ်အကဲဖြတ် ဆန်းစစ်ချက်များ အရ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်း ကွန်ရက်များ နှင့် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး အဖွဲ့အစည်း များသည် ကျေးလက်ဒေသ နှင့် ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာရသူ လူမှုအသိုင်းအဝန်း များထံသို့ အထိရောက်ဆုံး အကူအညီ ပေးနိုင်ခဲ့ကြ ပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် ပဋိပက္ခနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ထိခိုက်မှုများ ဖြေရှင်းရေး နှင့် ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ဆောင်မှု အတွေ့အကြုံ များစွာ ရှိသောကြောင့် ယင်းကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။⁶ အာရှ ဖောင်ဒေးရှင်း က ကချင် အကူအညီပေးရေး လုပ်သား များဖြင့် တွေ့ဆုံ မေးမြန်းခဲ့ရာ ၎င်းတို့က KIA ဦးစီးသော လိုင်ဇာ နှင့် မိုင်ဂျာယန် ရှိ ဆေးရုံများဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ပြီး ကချင်ပြည်နယ်၏ ပြည်သူ့ ကျန်းမာရေးစနစ် အားနည်းမှု အပေါ် ထောက်ပြခဲ့ကြ ပါသည်။

ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရန် စိန်ခေါ်မှုများ

ရောဂါ ကူးစက်မှု တုံ့ပြန်ရေး ဆောင်ရွက်ရာ၌ ကချင်ပြည် နယ်အစိုးရနှင့် KIA အကြား ညှိနှိုင်းမှု ရှိရေး ခက်ခဲစွာ ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်နေ ရပြီး တခါတရံတွင် တင်းမာမှုများပင် ပေါ်ထွက်လာ ပါသည်။ ယင်းတို့ နှစ်ဖက်ကြား အရပ်ဘက်အဖွဲ့ များက ကြားဝင် ညှိနှိုင်းပေးခြင်းကြောင့် အနည်းငယ် အဆင်ပြေနေ သော်လည်း ထိရောက်ပြီး ရေရှည်တည်တံ့မည့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမျိုး ရရှိရန်မှာ မသေချာလှပါ။ လက်ရှိ အနေအထားတွင် KIA သည် ၎င်း၏ Covid 19 တုံ့ပြန်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များ အတွက် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အနောက်နိုင်ငံမှ အလှူရှင်များ နှင့် တရုတ်နိုင်ငံမှ တာဝန်ရှိသူတို့၏ ပံ့ပိုးမှုများအပေါ် မှီခိုအားထား နေရဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။

အခြား ဒေသများ နည်းတူ ကချင်ပြည်နယ် ၌လည်း ပြည်နယ်အစိုးရ နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) တို့သည် Covid-19 ဆိုင်ရာ ကာကွယ်ထိန်းချုပ်မှုဆောင်ရွက်ချက်များကို အသုံးပြု၍ ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေး တရားဝင်ဖြစ်မှု အား မြှင့်တင်နိုင်ရန် လုပ်ဆောင် ကြပါသည်။ ပိုမို လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးနိုင်ရေး နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားကောင်းရေး ကြိုးစားလုပ်ဆောင် ရမည့်အစား ၎င်းတို့သည် အမည်ကောင်း ရရှိမှုအပေါ်ပို၍ အာရုံစိုက် နေကြပါသည်။⁷ ဤအဖြစ်အပျက်သည် အစိုးရ နှင့် အစိုးရ မဟုတ်သည့် အင်အားစုများ (non-state actors) အကြား ကပ်ရောဂါ တုံ့ပြန်ရေး နှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရေး ကိစ္စရပ်တို့တွင် နိုင်ငံအနှံ့ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အနေအထား တစ်ခုကို ဖော်ပြနေလျက် ရှိပါသည်။

ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှု နှင့် ကပ်ရောဂါ တုံ့ပြန်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများ အတွက် အဓိက စိန်ခေါ်မှု တစ်ရပ်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် နှစ်ခုအပြိုင် ရှိနေခြင်း နှင့် ယင်းစနစ်နှစ်ခု အကြား နယ်နမိတ်

⁶ See 'Metta's Report on COVID-19 Response, February 2020-15th May 2020', Metta Foundation, 21 May 2020.
 La Phan, 'The Role of Civil Society Organizations and the State Government in Responding to COVID-19 Pandemic', Transparency and Accountability Network-Kachin State (TANK), July 2020, Humanity Institute, 'Social-Economic Impact and Response of COVID-19 Outbreak in Kachin State', July 2020.
⁷ ဥပမာအားဖြင့် ကချင်ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့၏ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးဇော်ဇော်မှ ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ်၏ COVID-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးကော်မတီသို့ အိတ်ဖွင့်ပေးစာ။ မေလ ၁၅ရက်၊ ၂၀၂၀ခုနှစ်။

သတ်မှတ်ထားချက် ဝေဝါးနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်၏ ကျယ်ပြန့်သော အစိတ်အပိုင်းများတွင် အပြိုင် သို့မဟုတ် အတိုက်အခံ အာဏာပိုင်မှု ရှိနေပြီး ရှုပ်ထွေးသော သို့မဟုတ် ရောနှောနေသည့် တုံ့ပြန်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် ထိရောက်မှု နှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှု အားနည်းနိုင်ပါသည်။ KIA အပေါ် အစိုးရ၏ သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုချက် အကန့်အသတ် ရှိခြင်းကြောင့် ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ရပ်ရွာများစွာထံသို့ ကျန်းမာရေး အထောက်အပံ့ ပစ္စည်းများ ရောက်ရှိနိုင်ရေး အတားအဆီး ဖြစ်နေပါသည်။ တပ်မတော် စစ်ဆေးရေးဂိတ် များကြောင့် အရပ်သား ပြည်သူများ အစိုးရ၏ ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုကို ရယူရန် အခက်အခဲ ဖြစ်စေ ပါသည်။⁸ ယင်းသို့ ကန့်သတ်ချက်များ ဆက်လက် ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည့်အတွက် ကချင်လူမှု အသိုင်းအဝန်း နှင့် နေပြည်တော်ရှိ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သူများ အကြား သဘောထား ကွာလွဲမှုမှာ ပိုမို အားကောင်း လာပါသည်။ ဤနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲများ၏ ဒဏ်ကိုမူ ပဋိပက္ခ သက်ရောက်မှု ရှိသည့် ဒေသများရှိ လူထုကသာ ခံစားနေရ ကြပါသည်။

ကချင်ပြည်နယ်၏ ပဋိပက္ခ အခြေအနေမှာ ပိုမို၍ ရှုပ်ထွေးလာနေသည်

Covid-19 အကျပ်အတည်း ကြားမှာပင် စိတ်မကောင်းဖွယ်ရာ သမိုင်းမှတ်တိုင်တစ်ခု ကို မှတ်တမ်းနိုင်ခဲ့ပြီး ယင်းမှာ အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက် (၁၉၉၄-၂၀၁၁) ပျက်ပြားမှု ကိုးနှစ် ပြည့်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ အပစ်အခတ်များ ပြန်လည် စတင်ခဲ့ခြင်း၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် ကချင်ပြည်နယ်နေ ပြည်သူပေါင်း တစ်သိန်းကျော် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးခဲ့ရပြီး အများစုမှာ လက်ရှိချိန်ထိ ဒုက္ခသည်စခန်း များတွင် ဆက်လက် နေထိုင်ရဆဲ ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲများသည် နောက်ပိုင်းတွင် တဖြည်းဖြည်း နည်းပါးလာ ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၀ ခုနှစ် အစောပိုင်း အသွားအလာ ကန့်သတ် စောင့်ကြည့်ခြင်း ကာလ (lockdown) တွင်မူ တိုက်ပွဲများ ရပ်တန့်သလောက် နီးပါးဖြစ်သွားခဲ့ပြီး KIA နှင့် တပ်မတော် နှစ်ဘက်စလုံး အကြား တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားခြင်း သို့မဟုတ် ပုံမှန်မဟုတ်သည့် တပ်ဖွဲ့ သွားလာလှုပ်ရှားမှုမျိုး အနည်းသာ ရှိခဲ့ပါသည်။⁹ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့ Covid-19 ရောဂါ ကူးစက်မှု နောက်တဖန် စတင်မြှင့်တက်လာခြင်း နှင့်အတူ ပဋိပက္ခ အသွင်အပြင်များ ပြောင်းလဲနေလျက် ရှိပါသည်။ တပ်မတော် နှင့် KIA အကြား တင်းမာမှု ဆက်လက် ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။¹⁰ ပဋိပက္ခ နှင့် နိုင်ငံရေး အသွင်သဏ္ဍန်များ ပြောင်းလဲနေခြင်းက အလွယ်တကူ ပြဿနာ ဖြစ်နိုင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခု အဖြစ်သို့ ဦးတည်နေပြီး ကပ်ရောဂါဆိုင်ရာ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး နှင့် ရပ်ရွာလူထု တုံ့ပြန်ရေး လုပ်ငန်းများကိုလည်း ပိုမို ရှုပ်ထွေးသွားစေ ပါသည်။

⁸ Htusan, E., [‘Bracing for the coronavirus in Myanmar’s rebel-held borderlands’](#) in New Humanitarian, 21 April 2020.
 Nan Lwin Hnin Pwint, [‘Kachin Rebels Blame Law for Stopping Covid-19 Cooperation’](#) in Irrawaddy, 15 May 2020.
⁹ Sai Wunna, [‘Myanmar Military declares truce, except in parts of Rakhine, Chin’](#) in Myanmar Times, 9 May 2020.
[‘Burma Army Destroys KIO COVID-19 Screening Point’](#), Kachin News Group, 24 June 2020.
¹⁰ [‘Tatmadaw Warns KIO/A to Remove Military Camps in Chipwi Township’](#) in Kachin News Group, 17 September 2020.

ယုံကြည်မှု မရှိခြင်း နှင့် ပြုလွယ်ပြင်လွယ် မရှိခြင်း တို့သည် ငြိမ်းချမ်းရေး ညှိနှိုင်းမှုများ ကို ရပ်တန့်နေစေသည်

တရားဝင် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးမှု လုပ်ငန်းစဉ်များ အတွင်း KIA ပါဝင်လာရေး မှာလည်း လက်ရှိ အချိန်အထိ အောင်မြင်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) တွင် KIA ပါဝင်ရေး ကိစ္စရပ်သည် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ကတည်းက အဓိက ဆွေးနွေးမှု အကြောင်းအရာ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ အစိုးရ အနေဖြင့်လည်း NCA တွင် KIA ပါဝင်ရေးကို ရည်မှန်းချက်ထား လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့်တိုင် အမှန်တကယ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မရှိသေးပါ။¹¹ NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသည့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ စုစည်းထားသည့် အဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်သော မြောက်ပိုင်း မဟာမိတ် တပ်ပေါင်းစု (Northern Alliance) တွင် KIA သည် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ပြီး တပ်မတော်နှင့် တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်နေလျက် ရှိသည့် မြောက်ပိုင်းမဟာ အဖွဲ့ဝင် နှစ်ဖွဲ့ဖြစ်သော ရက်ရှင်တပ်တော် (AA) နှင့် တအာင်း အမျိုးသား လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (TNLA) တို့၏ အရေးကိစ္စများ အဖြေရှာရေး အတွက် အရေးကြီးသော အင်အားစုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် သဘောတူညီမှု ရရှိရေးမှာ ယခင်ကထက် ပိုမို၍ အရေးကြီး လိုအပ်လာနေပြီး ဖြစ်သည်။

ကပ်ရောဂါကာလနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်ခင် ကြားကာလကတည်းကပင် တရားဝင် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးမှုများအား လျှော့ချခဲ့ပါသည်။ ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး အဖြေတစ်ခု ရရှိရေး မျှော်လင့်ချက်မှာ အလွန် အလှမ်းဝေးသည် ဟု ယခင်ကတည်းကပင် သုံးသပ်ခဲ့ကြပြီး ကပ်ရောဂါ တုံ့ပြန်ရေး ဆောင်ရွက်ချက် များ၏ နိုင်ငံရေးသဘော သက်ရောက်မှုကြောင့် ပိုမို၍ပင် ရှုပ်ထွေးလာပါသည်။¹² KIA သည် သြဂုတ်လတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် စတုတ္ထအကြိမ် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ ကို တက်ရောက်ရန် ငြင်းဆန်ခဲ့ ပါသည်။ အာရှဖောင်ဒေးရှင်းဖြင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် KIA အရာရှိတစ်ဦးက မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ် အဖွဲ့ လေးဖွဲ့လုံးကို ဖိတ်ကြားရန်၊ တရုတ်အာဏာပိုင် ကိုယ်စားလှယ်များ ညီလာခံတွင် သက်သေအဖြစ် တက်ရောက်ရန် နှင့် ပြည်သူ့လူထုဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု အပေါ် အခြေခံ၍ ဆွေးနွေးပွဲများ လုပ်ရန် စသည့် အချက်များ ပြည့်စုံမှသာ KIA ကိုယ်စားလှယ်များ အနေဖြင့် ညီလာခံတက်ရောက်ခဲ့မည် ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ အထက်ပါ အချက်များ ပြည့်စုံရေးမှာ ဖြစ်နိုင်ဖွယ် မရှိသော်လည်း အစိုးရထံမှ မည်သည့် တုံ့ပြန်မှုမှ မရရှိခဲ့ခြင်းကြောင့် KIA အနေဖြင့် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ဆက်ဆံရေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ယခင်အတိုင်း ဆက်လက် ရပ်တည်ရန် တွန်းအားပေးသလို ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ် တပ်ပေါင်းစုတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်း မှာ KIA နှင့် တပ်မတော် အကြား ဆက်ဆံရေး အတွက် မှတ်ကျောက်တစ်ခု အဖြစ် ဆက်လက်ရှိနေ သော်လည်း AA နှင့် KIA အကြား ဆက်ဆံရေးမှာမူ ပိုမို၍

¹¹ တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် (NCA) သည် မကျေလည်မှုများကို အဆုံးသတ်စေသော ဘက်ပေါင်းစုံ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု၏ ပထမဆုံးကြိုးပမ်းမှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေအသစ်တွင် အားလုံးပါဝင်မှုအရ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်း၊ အစိုးရနှင့် တပ်မတော်၊ ရွေးကောက်ခံနိုင်ရေးပါတီများပါဝင်သော သုံးပွင့်ဆိုင်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုမှ ပြည်ထောင်စု သဘောတူစာချုပ် အစိတ်အပိုင်းများကို ၂၀၁၅တွင် ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် (NCA) အား တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (၁၀) ဖွဲ့မှ ၂၀၂၀ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။

¹² KIA တာဝန်ရှိသူနဲ့ အာရှဖောင်ဒေးရှင်း အင်တာဗျူး၊ ချင်းမိုင်၊ ဇွန်လ ၂၉၊ ၂၀၂၀ခုနှစ်။

ခက်ခဲကြမ်းတမ်း လာပါသည်။ အစိုးရက AA ကို အကြမ်းဖက် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ကြေငြာခဲ့ပြီးနောက် တပ်မတော် မြောက်ပိုင်းတိုင်း တပ်မှူးက KIA အား AA ဖြင့် အဆက်အဆံ မပြုရန်နှင့် KIA အခြေစိုက် စခန်းများရှိ AA တပ်ဖွဲ့ဝင် များကို နှင်ထုတ်ရန် သတိပေးခဲ့ ပါသည်။ လက်ရှိအချိန်အထိ KIA ၏ အမာခံ စခန်းများဖြစ်သည့် လိုင်ဇာ နှင့် မိုင်ဂျာယန် တို့တွင် တပ်မတော်၏ ဖိအားပေးမှု သက်ရောက်ခြင်းကို တွေ့မြင်ရခြင်း မရှိသေးပါ။ KIA သည် အငြင်းပွားမှု ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိခြင်းကို လျော့ချနိုင်ရန် နည်းလမ်းရှာဖွေ နေပြီး ၎င်းနှင့် AA အကြား ဆက်ဆံရေးမှာ 'နိုင်ငံရေး ညီညွတ်မှု' တစ်ခုသာ ဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုနေလျက် ရှိပါသည်။¹³

ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းရှိ မငြိမ်မသက်မှုများ

ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းရှိ မတည်ငြိမ်မှု အခြေအနေကို ဖယ်ထားပါက ကချင်ပြည်နယ် ပဋိပက္ခ အနေအထား ကို နားလည် သဘောပေါက်ရန် မဖြစ်နိုင်ကြောင်း လတ်တလော အဖြစ်အပျက်များက ပြသနေပါသည်။ မတ်လ နှင့် ဧပြီလ၌ ကောင်းခါးပြည်သူ့စစ် အဖွဲ့ကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ခြင်းကြောင့် ကွတ်ခိုင်နယ် တစ်ဝိုက်တွင် အာဏာ လေဟာနယ်များ ပေါ်ပေါက် လာခဲ့ပြီး ယခင်က ကောင်းခါးပြည်သူ့စစ် အဖွဲ့က ကာကွယ်မှု ပေးခဲ့သည့် ယင်းဒေသရှိ ကချင် အသိုင်းအဝန်းမှာ အကာအကွယ်မဲ့ အခြေအနေတွင် ရှိလာသည်ဟု ယူဆရ ပါသည်။ ဇွန်လတွင် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း မြို့နယ်များ ဖြစ်သည့် ကွတ်ခိုင် နှင့် မူဆယ် တို့၌ တပ်မတော် နှင့် KIA အကြား တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။¹⁴ ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းထားနိုင် သော်လည်း နီးစပ်ရာ ပြည်နယ်ဧရိယာ များတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပဋိပက္ခများ နှင့် KIA က ၎င်းအာဏာလွှမ်းမိုးသည့် ရပ်ရွာများ၏ လုံခြုံရေးအတွက် လုပ်ဆောင်မှုများ ရှိနေခြင်း တို့ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းရေးကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေလျက် ရှိပါသည်။

KIA ၏ မဟာမိတ်များ ဖြစ်သော တအာင်း လွတ်မြောက်ရေး တပ်မတော် (TNLA) နှင့် မြန်မာအမျိုးသား ဒီမိုကရက်တစ် မဟာမိတ် တပ်မတော် (MNDAA) တို့ အပါအဝင် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းရှိ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များ နှင့် တပ်မတော် တို့အကြား ရံဖန်ရံခါ တိုက်ပွဲများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွား နေပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းတွင် စစ်ဘေးရှောင် နေရပ်စွန့်ခွာ ပြေးရသူ ထောင်ပေါင်းများစွာ ရှိနေပြီး ကချင်နှင့် ရှမ်း လူမျိုးများသည် ပြည်နယ် နှစ်ခုလုံးတွင် အပြန်အလှန် နေထိုင်လျက် ရှိခြင်းကြောင့် ပြည်နယ် နှစ်ခုလုံး၏ တည်ငြိမ်ရေး အပေါ် သက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များစွာ တို့သည့် တရုတ်နယ်စပ် ဖြတ်ကျော်လာသည့် လူဆိုးကွန်ရက် များ၏ အဆက်အသွယ်ဖြင့် တရားမဝင် လုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်လာခြင်း တို့ကြောင့် ယင်းဒေသရှိ စစ်ရေး အခြေအနေ မှာလည်း ပိုမို၍ ကျယ်ပြန့်လာနေ ပါသည်။ ထို့ပြင် တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေး စင်္ကြံ သည် ယင်းဒေသသို့ ဖြတ်သန်းသွားခြင်းကြောင့် မြန်မာ့ အရှေ့မြောက်ဖျားတွင် အထက်အောက်ပုံစံ

¹³ KIA တာဝန်ရှိသူနဲ့ အာရှဖောင်ဒေးရှင်း အင်တာဗျူး၊ ချင်းမိုင်၊ ဇွန်လ ၂၉၊ ၂၀၂၀ခုနှစ်။

¹⁴ 'Burma Army and KIA Clash in Northern Shan State' in Kachin News Group, 7 June 2020.

နှင့် ရေပြင်ညီ ပုံစံ အာဏာ အားပြိုင်မှုများ ထွက်ပေါ်လာခဲ့ ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပဋိပက္ခကို မောင်းနှင်နေသည့် အင်အားစုများ အတွက် ရေရှည်ခံမည့် အဖြေ ရှာဖွေရာတွင် ရှုပ်ထွေးနေလျက် ရှိပါသည်။

ကချင်ပြည်နယ် လူမှုအသိုင်းအဝန်း အခြေအနေ

ရပ်ရွာလူမှု အသိုင်းအဝိုင်း တို့က Covid-19 တုံ့ပြန်ရေး လုပ်ငန်းများ အပေါ်ဦးစားပေးလာခြင်း နှင့်အတူ ကချင်ပြည်နယ်တွင်းရှိ လူမျိုးနှင့် ဘာသာရေး အုပ်စုများ အကြား တင်းမာမှုများမှာ မတ်လ ကတည်းက တည်ငြိမ်သွားခဲ့ ပါသည်။ ကပ်ရောဂါ ကာလ ပထမလများတွင် ခရီးသွားလာခြင်း နှင့် လူစုဝေးခြင်း တို့ ရပ်တန့်သွားခြင်းကြောင့် ဂျိန်းဖော နှင့် ရှမ်းနီ အသိုင်းအဝန်း တို့ကြား တင်းမာမှုများ သိသိသာသာ လျော့ကျသွားပါသည်။ သို့သော်လည်း ဇူလိုင်လတွင် KIA စစ်သားများက ရှမ်းနီလူငယ် နှစ်ဦးကို သတ်ဖြတ် ခဲ့ခြင်းကြောင့် ကချင်ပြည်နယ်၌ အတိုက်အခံ မရှိ တစ်ဖွဲ့တည်း စိုးမိုးနေသည့် KIA ၏ အနေအထား၊ အတင်းအကျပ် တပ်သားသစ် စုဆောင်းသည့် အလေ့အထ နှင့် မည်သည့် တိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် ပံ့ပိုးထောက်ခံသူ ဖြစ်စေ ရပ်ရွာအားလုံးထံမှ အခွန်ကောက်ခံခြင်း စသည့် KIA ၏ လုပ်ရပ်တို့ အပေါ် မေးခွန်းထုတ်မှုများ တဖန် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ ပါသည်။¹⁵

ကချင်ပြည်နယ်ကို လူမှု အသိုင်းအဝန်းစုံဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် အတွက် ညှိနှိုင်းရာတွင် ရှုပ်ထွေးခက်ခဲ နိုင်ခြင်း နှင့် ပြည်နယ်တွင်းရှိ အသိုင်းအဝန်းအစုံ အတွက် အနာဂါတ် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ပုံဖော်ရာတွင် ထိခိုက်လွယ်သည့် အကြောင်းအရာများ ရှိနေခြင်း တို့ကို ပြင်ပ ပုဂ္ဂိုလ်/ အဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် သတိပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဖြစ်ပွားနေဆဲ ပဋိပက္ခများသည် Covid-19 အကျပ်အတည်း ပထမအဆင့်တွင် ခေတ္တခဏ ရပ်တန့်သွားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော်လည်း စီးပွားရေး ပိုမို ခက်ခဲလာခြင်း နှင့် လူမှုရေး ပကတိ အခြေအနေများ အပေါ် လူမှုအသိုင်းအဝန်း များက တုံ့ပြန်မှု နှင့် ရွေးကောက်ပွဲ၏ သက်ရောက်မှု နှင့် ပေါ်ထွက်လာမည့် ရလဒ်များကြောင့် ယင်းကဲ့သို့ ပဋိပက္ခများမှာ ရပ်တန့်နေခြင်းမှာ ကြာရှည် ခံနိုင်ဖွယ် မရှိပါ။ Covid-19 တုံ့ပြန်ရေး လုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပံ့ပိုးပေးနေသည့် နိုင်ငံတကာ အင်အားစု/ အဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် KIA နှင့် အခြားသော တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ အကြားရှိ ရှုပ်ထွေးသော ဆက်ဆံရေး၊ ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းရှိ အရှိန်မြှင့်လာသော အကြမ်းဖက်မှု အခြေအနေ များကို အာရုံစိုက် သတိထား သကဲ့သို့၊ မတူညီသော တိုင်းရင်းသား အုပ်စုများအကြား အနေအထား ပြောင်းလဲမှု နှင့် ကချင်ပြည်နယ်တွင်း အခြေအနေ ပြောင်းလဲမှု တို့အပေါ် သတိထားရမည် ဖြစ်သည်။

¹⁵ 'Shanni Community Demands Justice For Students Killed BY KIA' in Network Media Group, 26 July 2020.

ပထဝီ နိုင်ငံရေး နှင့် Covid-19 တုံ့ပြန်ရေး လုပ်ငန်းများ အတွက် စိန်ခေါ်ချက်များ

‘Covid-19 ကြောင့် စီးပွားရေး နှောင့်နှေးမှုကြီးတွေ တင်မကဘဲ ယခုအချိန်တွင် ပထဝီ နိုင်ငံရေးအရ အင်အားကြီး နှစ်ခုရဲ့ အားပြိုင်မှုအကြား ကျရောက်နေတဲ့ အနေအထားမှာ ရှိနေတယ်ဆိုတာလည်း အားလုံးသိထားကြပြီး ဖြစ်ပါတယ်။ ပဋိပက္ခတွေ များလွန်းနေတဲ့ ကျွန်တော်တို့ ပြည်ထောင်စုအတွက် စိုးရိမ်စရာ အခြေအနေတွေ ဖြစ်ပါတယ်’¹⁶

၂၀၁၁ ခုနှစ် အပစ်အခတ် ရပ်စဲမှု ပျက်ပြယ်ခဲ့ပြီးနောက် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်း ကြုံတွေ့ရချိန်၌ ကချင်ပြည်နယ်တွင် အကျိုးစီးပွား ယှဉ်ပြိုင်မှုများ၊ အထူးသဖြင့် အနောက်နိုင်ငံများ၊ ဂျပန် နှင့် တရုတ် နိုင်ငံတို့ အကြားရှိ အကျိုးစီးပွား ပြိုင်ဆိုင်မှုတို့ တဖြည်းဖြည်း အားကောင်းလာခဲ့ ပါသည်။ ယင်းအခြေအနေတို့မှာ ပိုမိုရှုပ်ထွေးမှု ရှိလာပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံတကာခြမ်း ရခိုင်ပြည်နယ်တွင်လည်း ပဋိပက္ခများ ပေါ်ထွက်လာခြင်း နှင့်အတူ ယင်းပဋိပက္ခ များအား မြန်မာအစိုးရ ကိုင်တွယ်မှုအပေါ် နိုင်ငံတကာ က စောင့်ကြည့် ဖိအားပေးမှုများ တိုးမြှင့်လာသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်မှုကို ခြိမ်းခြောက်သူများ အဖြစ် တရုတ် နှင့် အမေရိကန် နိုင်ငံတို့က တစ်နိုင်ငံ နှင့် တစ်နိုင်ငံ အပေါ် သတ်မှတ်ထားကြပြီး ရခိုင် နှင့် ကချင်ပြည်နယ်ရှိ အခြေအနေတို့ အပေါ် ၎င်းတို့က အပြန်အလှန် ဥပမာပေးလေ့ ရှိပါသည်။ မကြာသေးခင်ကပင် ရန်ကုန်ရှိ နှစ်နိုင်ငံ သံရုံးများအကြား စကားစစ်ထိုး ငြင်းခုံမှု ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး နှစ်နိုင်ငံကြား ရန်လိုမှုကို ဖော်ပြနေလျက် ရှိပါသည်။¹⁷ ၎င်းတို့၏ လွှမ်းမိုးရန် ကြိုးပမ်းခြင်း နှင့် နေရာရရေး ပြိုင်ဆိုင်ခြင်း အပြုအမူတို့သည် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်၊ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေး လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ နှင့် ပဋိပက္ခဒဏ် ခံရသူများအပေါ် ထိရောက်စွာ ပံ့ပိုးနိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ချက် များအပြင် စီးပွားရေး နှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေ အကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက်များ နှင့် ဆွေးနွေးချက် တို့အပေါ် သိသိသာသာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ဤဒေသသည် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည် တို့၏ မဟာဗျူဟာများ နှင့် ဒေသ ပဋိပက္ခ အနေအထား တို့တွေ့ဆုံရာ ဆုံချက်လည်း ဖြစ်နေပါသည်။ ယင်းတင်းမာမှု များသည် ကပ်ရောဂါ ကာကွယ်၊ ထူထောင်ရေး တုံ့ပြန်မှု လုပ်ငန်းများ အပေါ်တွင်လည်း အကျိုး သက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။

ရှမ်းပြည်နယ် နယ်စပ် နှင့် ကချင်ပြည်နယ် တို့သည် ၎င်းတို့နိုင်ငံ၏ လွှမ်းမိုးမှု နယ်ပယ်အတွင်း တည်ရှိသည်ဟု တရုတ် အာဏာပိုင်များက ရှုမြင်ပါသည်။¹⁸ ယင်းဒေသသည် အထူး စီးပွားရေး နှင့် များနှင့် အဓိက အခြေခံ အဆောက်အအုံ တည်ဆောက်ရေး စီမံကိန်းများ ပါဝင်သည့် တရုတ်ပိုးလမ်းမ စီမံကိန်း (BRI) ၏ အဓိက

¹⁶ ‘Speech by Sai Nyunt Lwin, Vice Chairperson (1) of Shan Nationalities League for Democracy at 4th Session of Union Peace Conference’ in Global New Light of Myanmar, 20 August 2020, p.10.
¹⁷ Sibley, George N., ‘How the Erosion of Sovereignty Elsewhere Impacts Myanmar at Home’ in Irrawaddy, 18 July 2020. ‘Spokesperson of the Chinese Embassy in Myanmar Refutes the False Argument by the Chargé d’Affaires of the U.S. Embassy in Myanmar’, Chinese Embassy, Yangon, Myanmar, 18 July 2020.
¹⁸ United States Institute of Peace, *China’s Role in Myanmar’s Internal Conflicts*. USIP Senior Study Group Final Report, 2018, p. 21.

အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုဖြစ်သော တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေး စင်္ကြံအတွက် အလွန်အရေးပါ ပါသည်။ တရုတ်ဦးဆောင်သော မြစ်ဆုံရေကာတာ စီမံကိန်း အပေါ် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများ အကြီးအကျယ် ကန့်ကွက်ခဲ့သည့် ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစတင်၍ တရုတ်စီမံကိန်းများ အပေါ် လူထုသဘောထား အမြင်များမှာ အနုတ်လက္ခဏာ ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ ဂျပန် နှင့် အမေရိကန် နိုင်ငံတို့ ကလည်း မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် တရုတ်နိုင်ငံ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် နည်းလမ်းရှာဖွေ လုပ်ဆောင် နေလျက် ရှိပါသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်အစိုးရက မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်တွင်းနေရပ် စွန့်ခွာရသူများအား ထောက်ပံ့ရန် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅ သန်းကို Nippon Foundation မှတစ်ဆင့် ပေးအပ်သွားမည်ဟု ကတိပြုခဲ့ပြီး ယင်းမှာ ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်၏ တောင်းဆိုမှုအရ ဟုလည်း ဆိုကြပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ဂျပန်နိုင်ငံ၏ လုပ်ရပ်မှာ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း အပါအဝင် ပံ့ပိုးထောက်ပံ့ရေး အစီအစဉ် များကို အသုံးပြုပြီး လွှမ်းမိုးမှု တိုးချဲ့နိုင်ရေး နှင့် တရုတ်အား ယှဉ်ပြိုင်ရန် ကြိုးပမ်းမှု အဖြစ် အများက ရှုမြင်ကြပါသည်။¹⁹

အနောက်နိုင်ငံ အစိုးရများသည်လည်း ဘေးထွက်ထိုင်နေခြင်း မရှိပဲ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးမားဆုံး လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းတစ်ခု ကချင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အပေါ် မီးမောင်းထိုး ဖော်ပြနေပါသည်။ နှစ်နိုင်ငံ နှင့် နိုင်ငံပေါင်းစုံ ပါဝင်သော ရန်ပုံငွေများ တည်ထောင်ပြီး စီမံကိန်း မူဘောင်များ ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော် ခြင်းဖြင့် အနောက်နိုင်ငံများ သည်လည်း ပံ့ပိုးကူညီမှုများ ပြုလုပ်နေလျက် ရှိပါသည်။ EU မှ ရန်ပုံငွေ အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၂၂.၈ သန်း ပံ့ပိုးပေးထားသည့် ၇ နှစ်သက်တမ်းရှိ 'ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲသော ငြိမ်းချမ်းရေး အစီအစဉ်' (The Durable Peace Program) ကို ကချင်ပြည်နယ် နှင့် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း တွင် အဓိကထား ဖော်ဆောင်နေသလို ယူကေ အစိုးရက ရန်ပုံငွေ အမေရိကန် ဒေါ်လာ သန်း ၁၄၀ ထောက်ပံ့ထားသည့် HARP Facility အစီအစဉ်၏ အဓိက စီမံကိန်း ဧရိယာ သုံးခုတွင် မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့မြောက်ခြမ်း သည်လည်း ပါဝင်နေပါသည်။ အမေရိကန် အစိုးရသည် နိုင်ငံပေါင်းစုံ ရန်ပုံငွေများ အားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ခြင်း၊ သက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပံ့ပိုးခြင်း နှင့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသည့် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်း (UN) စီမံကိန်းများ အားဖြင့် သော်လည်းကောင်း ပံ့ပိုးပေးနေ ပါသည်။ ထို့ပြင် အမေရိကန်သည် ကချင်ပြည်နယ်တွင် လူသားချင်း စာနာ ထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာ နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများ အတွက် တိုက်ရိုက် ထောက်ပံ့မှုများလည်း ပြုလုပ်နေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။²⁰

KIA အပေါ် တရုတ်၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု၊ တရားဝင် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးမှုလုပ်ငန်း များကို ဂျပန်နိုင်ငံက အားပေးမှု နှင့် တရားဝင် ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းစဉ် တွင် အနောက်နိုင်ငံများက နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ လွှမ်းမိုးမှု စသည့်အချက် တို့မှာ လူအများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သိရှိပြီး ဖြစ်ပါသည်။ မည်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်ကမှ သိသာထင်ရှားသည် အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိခဲ့သလို ကချင်ပြည်နယ်၌ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ငြိမ်းချမ်းရေး

¹⁹ Yuichi Nitta, 'Japan offers \$5m for refugee resettlement in Myanmar's Kachin' in Nikkei Asian Review, 1 January 2020.

²⁰ USAID Burma and Bangladesh Regional Crisis Response Fact Sheet #4, Fiscal Year 2020.

ရရှိရန်မှာ အလှမ်းဝေးနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။²¹ ပထဝီနိုင်ငံရေး တင်းမာမှုများသည် ပြည်သူ့ရေးရာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် ရှေ့တန်းထား ဆွေးနွေးရမည့် ကိစ္စရပ်များ ဖြစ်လာနေသည်။ အနောက်နိုင်ငံများနှင့် နီးကပ်စွာ ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံလျှင် ‘ပြင်းထန်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ’ ခံစားရမည် ဟု တရုတ်သံအမတ် က ၎င်းတို့ကို ပြောခဲ့သည် ဟု ကချင်ခေါင်းဆောင် များက ဆိုပါသည်။ ဒေသတွင်း နိုင်ငံရေး နှင့် လူမှုရေး ကိစ္စရပ်များ၌ တရုတ်အာဏာပိုင်များ ပိုမို ပါဝင် ပတ်သက်လာသည် ကို တွေ့ရပါသည်။ အကယ်၍ ယင်းလုပ်ရပ်ကြောင့် ဒေသတွင်း ပဋိပက္ခများ အရှိန်တိုးမြှင့် ဖြစ်ပေါ် ခဲ့ပါက ထိခိုက်လွယ်သည့် လူထုအတွက် အန္တရာယ်များ ပိုဆိုဆောင်ကျဉ်း လာစေမည် ဖြစ်သည်။²² ကပ်ရောဂါ နှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပထဝီနိုင်ငံရေး အားပြိုင်မှု အကြားတွင် ရောက်ရှိနေသည့် အခြေအနေအပေါ် ဒေသ အင်အားစုနှင့် အဖွဲ့အစည်းများက စိုးရိမ်ပူပန်နေလျက် ရှိပါသည်။

ကချင်ပြည်နယ် ၏ Covid-19 ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး ကနဦး လုပ်ငန်းများထံမှ တွေ့ရှိချက်များ

ကချင်ပြည်နယ်၏ ကပ်ရောဂါ ကာလ ပထမခြောက်လ အခြေအနေများသည် လာမည့် လများစွာအတွက် အရေးကြီးသော သင်ခန်းစာများ ရရှိစေခဲ့ပါသည်။ အခြားသော ဒေသများကဲ့သို့ပင် ကချင်ပြည်နယ်ရှိ ပြည်သူများသည် သွားလာရန် ခက်ခဲခြင်း နှင့် သက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများ အဆင်မပြေခြင်း စသည့် အခြေအနေ တို့မှ ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ရန် ခက်ခဲနေလျက် ရှိပါသည်။ နောက်တစ်ကြိမ် အသွားအလာ ကန့်သတ်၍ အိမ်တွင်နေထိုင်ရန် (lockdown) သတ်မှတ်ခံရသည် ဖြစ်စေ၊ မခံရသည်ဖြစ်စေ Covid-19 အကျပ်အတည်း၏ ပြင်းထန်သော သက်ရောက်မှုများကို ဆက်လက်ခံစားရမည် ဖြစ်ပြီး၊ ကချင်ပြည်နယ် အတွင်း ကူးစက်မှု ကြီးကြီးမားမား ဖြစ်ပေါ် ခဲ့ပါက အခြေအနေမှာ ပိုမို၍ ဆိုးဝါးနိုင်ပါသည်။

ကချင်ပြည်နယ်အတွင်း ယင်းကဲ့သို့ သေချာရေရာမှု မရှိသည့် အခြေအနေများသည် ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ကူညီဆောင်ရွက်ချက်များအား ဖရိုဖရဲဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ အကျပ်အတည်းများတွင် အကူအညီပေးရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် အရေးပေါ် လိုအပ်ချက်ကိုသာ ဦးစားပေးတတ်ပြီး ၎င်းတို့ လုပ်ဆောင်ချက်များ၏ အနာဂတ် သက်ရောက်မှုများ အပေါ် မှန်းဆရန် အားနည်းကြပါသည်။ လိုအပ်ချက် အသစ်များ အပေါ် တုံ့ပြန်နိုင်ရန် နည်းလမ်း ပြောင်းလဲခြင်း နှင့် ထိခိုက်မှုများဖြင့် ကြုံတွေ့နေရသည့် အခြေအနေအတွက် အရေးပါသော အကူအညီများ ပေးခြင်း တို့ကို နားလည်လက်ခံနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ကချင်ပြည်နယ် ကဲ့သို့ ရှုပ်ထွေးသော ဒေသဝန်းကျင်တွင် ရေရှည် လုပ်ဆောင်ချက်များထက် ကပ်ရောဂါအား တုံ့ပြန်နိုင်မည့် ရေတို လုပ်ဆောင်ချက်များ အပေါ် ဦးစားပေးခြင်း မှာမူ လုပ်ဆောင်ချက်နှစ်မျိုး လုံး၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု ကိုသာ အားပျော့သွားစေ နိုင်ပါသည်။ လာမည့်လများ အတွက် အဆုံးအဖြတ်ပေးမည့်

²¹ United States Institute of Peace Senior Study Group, *China's Role in Myanmar's Internal Conflicts*, Washington DC: USIP, 2018.
²² 'Myanmar receives initial contribution of 4 mln yuan for resettlement of Kachin IDPs' in Global New Light of Myanmar, 6 August 2020.

စိန်ခေါ်ချက်မှာ ငြိမ်းချမ်းရေး နှင့် ပဋိပက္ခရေးရာ ကိစ္စရပ်များတွင် လျှော့ကျထိခိုက်ခြင်း မရှိစေဘဲ ကပ်ရောဂါ သက်ရောက်မှု နှင့် အန္တရာယ်ကို ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း ရှိမရှိပင် ဖြစ်ပါသည်။²³

ရပ်ရွာအတွက် ထိထိရောက်ရောက် ပံ့ပိုးခြင်း

ကချင်ပြည်နယ် အစိုးရသည် အရေးပေါ်ထောက်ပံ့မှုများ ဆက်လက် ပံ့ပိုးပေး နေသော်လည်း လုံလောက်ခြင်း မရှိသေးသလို အဓိကအားဖြင့် မြို့ပေါ်လူဦးရေ ထံသို့သာ ပံ့ပိုးပေးနိုင် ပါသည်။ CCRC-KI ဒေသရှိ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဘုရားကျောင်းများ နှင့် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ ဦးဆောင်၍ မရှိမဖြစ် စားနပ်ရိက္ခာများ တစ်ကြိမ် ပံ့ပိုးပေးခဲ့ ပါသည်။ ထောက်ပံ့ရေး အစီအစဉ်များတွင် ကျန်ရစ်ခဲ့သူများ ရှိမရှိ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြန်လည်ဆန်းစစ်မှု လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ထောက်ပံ့ရေး အစီအစဉ် အများစုမှာလည်း အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်း ကွန်ရက်များကသာ ဦးဆောင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။²⁴ အလှူရှင်များ သည်လည်း ၎င်းကွန်ရက်များ ဝန်ပိစေရန် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းထက် ပိုမိုလုပ်ဆောင်ရခြင်းမျိုး မရှိစေရန် ပံ့ပိုးကူညီ သင့်ပါသည်။

Covid-19 ကာကွယ်တုံ့ပြန်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် ဂျန်ဒါ အခြေခံသည့် လိုအပ်ချက်များကိုလည်း ဦးစားပေး ထည့်သွင်းရမည် ဖြစ်သည်။ အစိုးရသည် အသွားအလာ ကန့်သတ် စောင့်ကြပ်ရေး နေရာများ (quarantine center) များအတွက် ဂျန်ဒါဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိဟု အမျိုးသမီး အခွင့်အရေး အဖွဲ့များက ဆိုပါသည်။ အများပြည်သူသုံး ဘတ်စ်ကားဂိတ် တစ်ခုတွင် ပြင်ဆင်ထားသည့် အစိုးရ စောင့်ကြပ်ရေး နေရာတစ်ခု၌ အမျိုးသမီးများ နှင့် အမျိုးသားများသည် အဆောင်တစ်ခုတွင် မျှဝေနေထိုင်ရပြီး လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု တစ်ခုအတွက် တိုင်ကြားမှု ရှိခဲ့သည်ဟု သိရပါသည်။²⁵ မူယစ်ဆေးစွဲခြင်း သည်လည်း ကချင်ပြည်နယ်တွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အသုံးများသည့် မူးယစ်ဆေး တစ်မျိုးဖြစ်သော ယာဘဆေးပြား ၏ ဈေးနှုန်း နှင့် ရောင်းလိုအားမှာ အတက်အကျ အမြဲလိုလို ရှိနေပြီး လူမှုရေးဆိုင်ရာ တင်းမာမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အကြောင်းရင်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ အထက်ပါ ပြဿနာများကို သတိကြီးကြီးထား၍ ဒေသ အခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီစွာ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက် ရမည်ဖြစ်သည်။

²³ ဤအပိုင်းသည် အာရှဖောင်ဒေးရှင်း၏ မိုးညှင်းနှင့် ဒေသအနီးတဝိုက်၌ ပြုလုပ်ခဲ့သော အင်တာဗျူးမှ ကောက်ချက်ဆွဲထားသည်။ ဇူလိုင်လ ၂၀၂၀)

²⁴ မဟာဗျူဟာပူးပေါင်းအဖွဲ့၏ KIA အုပ်ချုပ်မှုအောက်ရှိ စစ်ဘေးရှောင်စခန်းများ၏ အခြေအနေကို ထဲထဲဝင်ဝင် စိစစ်အကဲဖြတ်ချက်၊ *Rapid Assessment on COVID-19 and the humanitarian situation connected with COVID-19 in KIO Controlled Areas (KCA)*, 18 June 2020.

²⁵ ကချင်အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းနှင့် အာရှဖောင်ဒေးရှင်းအင်တာဗျူး၊ မြစ်ကြီးနား၊ မေလ ၂၀၂၀ ခုနှစ်။

သက်မွေးဝမ်းကျောင်း ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများ အတွက် ပံ့ပိုးထောက်ပံ့ခြင်း

ကချင်ပြည်နယ်တွင် ပဋိပက္ခများကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်ရသူများ အတွက် ဒုက္ခသည် စခန်းပေါင်း ၁၇၀ ရှိနေပါသည်။ Covid-19 ကာကွယ်တုံ့ပြန်ရေး စီနီဆီချက်များ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှိနေသလို ဒုက္ခသည် စခန်းများ၏ အနာဂတ်နှင့် ၎င်းတို့ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန် အတွက် ထပ်လောင်း စီနီဆီချက်များလည်း ရှိနေပါ သေးသည်။²⁶ နေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်ရသူများ နှင့် တရုတ်၊ ထိုင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ ဒေသအနှံ့မှ ပြန်လာကြမည့် ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်း အခြေချသူ ထောင်ပေါင်းများစွာ တို့ကို ပံ့ပိုးကူညီရမည့် ဝန်ထုတ်ဝန်ပိုးသည် ကချင် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် အကူအညီပေးရေး အဖွဲ့များ အပေါ်သို့သာ အဓိက ကျရောက်နေ ပါသည်။ အခြေခံ ကျန်းမာရေး နှင့် လုံခြုံရေး အစီအမံများ လိုအပ်ချက် ရှိနေကြောင်း အကူအညီပေးနေသည့် အဖွဲ့များက ပြောကြပါသည်။ ထို့ပြင် စခန်းများတွင် လူချင်း ခပ်ခွာခွာနေခိုင်းရန် မဖြစ်နိုင်သလို လုံခြုံစိတ်ချရမှု အားနည်းချက် များကြောင့် စိတ်ဖိစီးမှုများ တိုးမြှင့်လာနိုင်ခြင်း အတွက် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကူညီစောင့်ရှောက်မှုလည်း လိုအပ်နေပါသည်။²⁷ KIA နှင့် အစိုးရ ထိန်းချုပ် နယ်မြေနှစ်ခုလုံးရှိ ဒုက္ခသည်စခန်း နေထိုင်သူ နှင့် ရပ်ရွာအတွင်း နေထိုင်သူ တို့အကြား ကြီးမားသည့် မညီမျှမှုများ ရှိနေသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများ၏ လုပ်ငန်းဖွံ့ဖြိုးမှု အခြေအနေနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အစိုးရကို တရုတ်ဘက်မှ ဖိအားပေးခြင်း ရှိလာပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် ယင်းဖိအားကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်ရသူများ၏ အနာဂတ် ပိုမို ဒုက္ခရောက်စေမည့် အချိန်မတိုင်မီ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း ရှိလာနိုင်ပါသည်။²⁸ ဒုက္ခသည်စခန်းများ၊ ယင်းစခန်းတွင် နေထိုင်နေရသူများ နှင့် ၎င်းတို့၏ ဘဝအခြေအနေ များသည် ကချင်ပြည်နယ်၏ ပဋိပက္ခ အခြေအနေ လားရာ အတွက် အဓိကကျသည့် အစိတ်အပိုင်းများပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကချင်ပြည်နယ် စီးပွားရေး ထိခိုက်မှု အခြေအနေများ

- စပါးဈေးနှုန်းမှာ အမြင့်ဆုံး အနေဖြင့် တစ်တင်းလျှင် ၅၀၀၀ ကျပ် (၄၀%) အထိ ကျဆင်းခဲ့သောကြောင့် လယ်သမားများ အနေဖြင့် အကြွေးပြန်လည်ဆပ်ရေး၊ လာမည် စိုက်ပျိုးရာသီအတွက် ပြင်ဆင်ရေး နှင့် အနာဂတ် စီးပွားရေး ကျဆင်းမှုများ အပေါ် ခံနိုင်ရည် ရှိရေး တို့မှာ မသေချာမရေရာ ဖြစ်နေပါသည်။
- KIA ထိန်းချုပ်နယ်မြေကို ဖြတ်သန်းပြီး တရုတ်နိုင်ငံရှိ ဝယ်လက်များဖြင့် ချိတ်ဆက်သည့် အကြီးစား ကျွဲ၊ နွား ကုန်သည်များ အနေဖြင့် ဆက်လက် ကုန်သွယ်မှုများ ပြုလုပ်နေသေး သော်လည်း ပမာဏမှာ ယခင်ကထက် အများကြီး လျော့နည်းသွားပါသည်။ စွန့်စားမှု မပြုလုပ်နိုင်သည့် ကုန်သည်များမှာမူ တင်ပို့မှု ပြုလုပ်နိုင်ခြင်း မရှိပါ။

²⁶ Delahunty, L. 'Displacement and Migration in Kachin State during Covid-19' in UNICEF Online, 1 June 2020.
²⁷ JST, 18 June 2020.
²⁸ 'Union Minister Dr Win Myat Aye holds meeting on resettlement of IDPs in Kachin State' in Global New Light of Myanmar, 24 July 2020.

- အသွားအလာ ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်မှု များက သတ္တုတူးဖော်မှု ကဏ္ဍအပေါ် သက်ရောက်မှုများစွာ ရှိနေပါသည်။ ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ကျောက်စိမ်းအရင်းအမြစ် ဖြစ်သော ဖားကန့်တွင် အသွားအလာ ကန့်သတ် ပိတ်ပင်ထားခြင်း (lockdown) ကြောင့် လုပ်ငန်းများ လုံးဝ ရပ်တန့်နေရပြီး ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သား များစွာ ပိတ်မိနေလျက်ရှိကာ စားနပ်ရိက္ခာ ဈေးနှုန်းအပေါ်တွင်လည်း သွယ်ဝိုက်သော သက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။ မကြာသေးခင်ကလည်း မြေပြိုမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ယင်းဒေသရှိ အလုပ်သမားများ၏ အန္တရာယ်ကြီးမားသည့် အခြေအနေကို ဖော်ပြနေပါသည်။ သတင်းများအရ ကချင်ပြည်နယ်တွင် တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းများ ဆက်လက်၍ လည်ပတ်နေပြီး ပဋိပက္ခအတွက် ငြိမ်းချမ်းသော အဖြေရှာထုတ်နိုင်ရေး ပိုမို ရှုပ်ထွေးစေပါသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ နယ်စပ် ပိတ်ထားခြင်း နှင့် အသွားအလာ ကန့်သတ်ပြီး အိမ်တွင်သာ နေရခြင်း (lockdown) စသည်တို့ကြောင့် ပြည်နယ်အနှံ့ရှိ ကပ်ရောဂါကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ၏ အကြီးမားဆုံး သက်ရောက်မှုမှာ သက်မွေးဝမ်းကျောင်း နှင့် စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေး တို့တွင် ဖြစ်နေပါသည်။ ကပ်ရောဂါ ရိုက်ခတ်မှုများကြောင့် ကနဦးတွင် ဈေးတက်ခဲ့ ပြီးနောက် ဆန်၊ ပဲအမျိုးမျိုး နှင့် စားဆီ ဈေးနှုန်းများမှာ ပုံမှန်ဈေးနှုန်း သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိ နေသည် ဟု ကမ္ဘာ့စားနပ် ရိက္ခာအစီအစဉ် (WFP) ၏ ဈေးကွက်စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု အရ သိရပါသည်။²⁹ ဤကာလအတွင်း ဝင်ငွေမရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဝင်ငွေနည်းပါးခြင်းကြောင့် လက်ထဲတွင် ဝင်ငွေ စုဆောင်းထားနိုင်မှု (disposable income) နည်းပါးလာကြ ပါသည်။ ဝိုင်းမော်မြို့တွင် လူအချို့တို့သည် စွန့်ပစ်ထားသည့် တရုတ်ပိုင် ငှက်ပျော နှင့် ဖရဲခြံ များသို့သွားရောက်ပြီး အသီးအနှံနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက် အကြွင်းအကျန်များ သွားရောက်ရှာဖွေ ခဲ့ကြရသည် ဟု ကြားသိရပါသည်။³⁰ ကချင်ပြည်နယ်တွင် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းနှင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝန်း တို့၏ လှုပ်ရှားမှုကို ကန့်သတ် ထားသော်လည်း အကြီးစား အဆင့်မြင့် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများနှင့် စပ်လျဉ်းသည် ဆွေးနွေးမှုများ ဆက်လက်လုပ်ဆောင် နေသည်ဟု သတင်းများက ဆိုပါသည်။³¹ ယင်းကဲ့သို့ မညီမျှစွာ လုပ်ဆောင်ခြင်းကြောင့် ခွဲခြားကန့်သတ် ခံရသည့် ရပ်ရွာများနှင့် ပြည်ထောင်စု အဆင့် အင်အားစုများ အကြား ထပ်မံ၍ တင်းမာမှုများ ပေါ်ထွက်စေနိုင် ပါသည်။

လယ်သမားများ အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ စိုက်ပျိုးထွက်ကုန် များကို ရောင်းချနိုင်ရေး ပိုမို၍ ခက်ခဲလာပါသည်။ ကချင်ပြည်နယ်၏ အဓိက ကုန်စည် အဝင်အထွက် ဈေးကွက်ဖြစ်သော တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့သည့် လမ်းကြောင်းများမှာ ဇန်နဝါရီလ မှစတင်၍ အကြိမ်များစွာ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသလို ရုတ်တရက် ပိတ်ဆို့မှုများ ကြုံတွေ့ရနိုင် ပါသည်။ ဇန်နဝါရီ လတွင် တရုတ်ဘက်အခြမ်းမှ နယ်စပ်ကို ပိတ်ထားခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဗိုင်းရပ်စ် ပထမလှိုင်း ကြုံရစဉ်ကလည်း မြန်မာဘက်ခြမ်းမှ ပိတ်ဆို့ခဲ့ ပါသည်။ ဩဂုတ်လတွင် နယ်စပ်ဂိတ်များ ပြန်လည်းဖွင့်လှစ်

²⁹ World Food Program, *Market Monitor. Myanmar mVAM*, May 2020.
³⁰ အာရှဖောင်ဒေးရှင်းနှင့် ဒေသခံ ကူညီထောက်ပံ့ရေးလုပ်သား အင်တာဗျူး၊ မြစ်ကြီးနား၊ မေလ ၂၀၂၀ခုနှစ်။
³¹ Nan Lwin, 'MP Warns Australian-backed Mining in Myanmar's Far North May Spark Protest' in Irrawaddy, 20 May 2020.

ခဲသော်လည်း တရုတ်နယ်စပ်မြို့ Ruili တွင် ရောဂါပိုး တွေ့ရှိခြင်းကြောင့် တရုတ် အာဏာပိုင်များက နယ်စပ်လှုပ်ရှားမှု များကို တဖန်ကန့်သတ်ခဲ့ ပါသည်။³² ယင်းကဲ့သို့ လူ၊ ကုန်ပစ္စည်းများ၊ စိုက်ပျိုးရေး နှင့် သတ္တု ထွက်ကုန်များ ကူးသန်းမှု နှင့် သွားလာမှု ကန့်သတ်သည့် အခြေအနေများကို ကချင် နှင့် ရှမ်း ပြည်နယ် တို့တွင် ဆက်လက်၍ ကြုံတွေ့နေရအုံးမည် ဖြစ်သည်။³³

ရန်ကုန် နှင့် နိုင်ငံတောင်ပိုင်း တို့တွင် Covid-19 လှိုင်း ထပ်မံ ကြုံတွေ့နေရသလို ကချင်ပြည်နယ် သည်လည်း အာအန္တရာယ် အခြေအနေတွင် ရှိနေပါသည်။ နောက်ထပ် ကပ်ရောဂါ နောက်တစ်ဆင့်ဖြင့် ရင်ဆိုင်ရပါက နိုင်ငံရေး နှင့် စီးပွားရေးဝန်းကျင် အပြောင်းအလဲ တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင် ပါသည်။ ပဋိပက္ခ ဆက်ဆံရေးတွင် တိုးတက်မှုများ ရှိသော်လည်း ရေရှည်ခံမည့် တိုးတက်မှုမျိုး မဟုတ်သည်ကို ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းတွင် တင်းမာမှုများ မြှင့်တက်လာခြင်း နှင့် တပ်မတော်သည် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ရက္ခိုင်တပ်တော် (AA) ၏ ဖိအားပေးခံ ရသည့် အခြေအနေများကို ကြည့်၍ အကဲဖြတ် နိုင်ပါသည်။ ပထဝီနိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ စိုးရိမ်မှု နှင့် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲ နီးကပ်လာခြင်း ကလည်း ဆက်နွယ်သူများ အကြား အပြုသဘော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ဖြစ်ပေါ်နိုင်ရန် အတားအဆီး ဖြစ်နေလျက် ရှိသည်။ ဤအချိန်တွင်းမှာပင် ဒေသပြည်သူများ၏ သက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများအား ကပ်ရောဂါက နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးနေပြီး ထိခိုက်လွယ် အခြေအနေတွင် ရှိနေသည့် ပြည်သူ ထောင်ပေါင်းများစွာ၏ ခံနိုင်ရည်ရှိမှု အပေါ်ထပ်မံ၍ စမ်းသပ်နေလျက် ရှိပါသည်။ လက်ရှိ ဖြေရှင်းမှု ယန္တရားများ နှင့် ရပ်ရွာလူမှု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကွန်ရက်များ၏ ပံ့ပိုးနိုင်စွမ်း မှာလည်း ဗိုင်းရပ်စ် ပထမလှိုင်း နှင့် ကြိုရာကျပန်း တုံ့ပြန်ရေး လုပ်ငန်းများကြောင့် ပြင်းပြင်းထန်ထန် ကန့်သတ် ခံနေရလျက် ရှိနေပါသည်။

ယခုစာတမ်းသည် သင့်အတွက် အကျိုးရှိပါသလား။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဋိပက္ခ နှင့် Covid-19 ဆိုင်ရာ မူဝါဒ အကျဉ်းချုပ် စာတမ်းများအတွက် အကြံပြု မှတ်ချက်များ ပေးနိုင်ပါသည်။
မြန်မာဘာသာဖြင့် ဆက်သွယ်ရန် - ဦးကျော်မျိုးဦး၊ အကြီးတန်း အစီအစဉ်ညွှန်ကြားရေးအရာရှိ - kyaw.oo@asiafoundation.org
For contact in English: Tabea Campbell Pauli, Program Adviser, tabea.pauli@asiafoundation.org

³² Kuo, L. and Sullivan, H. 'Global report: China locks down border city in response to two Covid cases' in Guardian, 17 September 2020.
³³ ကချင်ဒေသန္တရ သုတေသနအဖွဲ့အစည်းမှ ထုတ်ဝေထားသော အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လေ့လာဆန်းစစ်ချက်၊ (ဩဂုတ်လ ၂၀၂၀)